

גלגולו של נשיא / מני ברזילאי

חלק ניכר מתושבי כדור הארץ מאמין, שקיים גורל נסתר, שמכתיב את מהלך חייו. תחושה זו לא פוסחת גם על אנשים, שאינם מאמינים באל כלשהו. אם אכן יש לכל אדם גורל מוכתב מראש, האם משמעות הדבר היא שלאדם אין בחירה חופשית? אם אין גורל, האם נכון להעריך כי מהלך חייו של אדם הוא אקראי? האם מהלך חייו מוכתב ממעשינו בלבד?

אחת התופעות המדהימות, הנוגעות לשאלה האם קיים גורל, הינה הקשרים המוזרים והמפתיעים בין חייהם ומותם של שני נשיאים אמריקאיים שנרצחו במהלך כהונתם: ג'ון קנדי ואברהם לינקולן.

חלק מהעובדות הרבות הקושרות ביניהם נראות מקריות, ולחלקן ניתן למצוא הסבר כלשהו. אך ממבט כולל על העובדות, מתקבלת תמונה מדהימה שמקשה על ההנחה שהקשרים בין קנדי ללינקולן הם צירוף מקרים.

שני הנשיאים נולדו בדרום ארה"ב, ושניהם ייצגו את המפלגה הדמוקרטית.

קנדי נבחר בשנת 1960, לינקולן נבחר בדיוק 100 שנה קודם לכן ב- 1860.

לאחר בחירתו של קנדי, כמו לאחר בחירתו של לינקולן, הוגשו ערעורים על תהליכי הבחירה.

לשני הנשיאים היה סדר יום מוגדר בפעילותם הציבורית ושניהם הציבו את זכויות האדם כנושא עיקרי לפעילותם. שניהם נרצחו ביום שישי שלפני יום החופשה הלאומי, בנוכחות נשותיהם.

האיש שהתנקש בג'ון קנדי, לי הרווי אוסוולד, נתפס ונרצח לפני שהועמד לדין בדיוק כמו ג'ון וילקס בוט, המתנקש באברהם לינקולן, שגם הוא נתפס ונרצח לפני שהועמד לדין.

הקשר בין קנדי ללינקולן נוגע באופן מוזר גם לסגניהם: סגנו של ג'ון קנדי שהתמנה לאחר הירצחו לנשיא ארה"ב היה לינדון ג'ונסון. סגנו ויורשו של אברהם לינקולן, היה אנדרו ג'ונסון. יורשו של קנדי, לינדון ג'ונסון נולד בשנת 1908 בדיוק מאה שנה לפני שנת הולדתו של יורשו של לינקולן, אנדרו ג'ונסון בשנת 1808.

העובדות הקושרות בין קנדי ולינקולן מצביעות על קשרים מוזרים גם בתאריכי מפתח בפעילותם הציבורית. קנדי נבחר לראשונה לבית הנבחרים בשנת 1946, לינקולן נבחר לראשונה לבית הנבחרים בשנת 1846. קנדי נבחר למקום השני בבחירות המפלגה הדמוקרטית למועמד לסגן הנשיא בשנת 1956, אברהם לינקולן נבחר למקום השני כמועמד לסגן הנשיא בשנת 1856. שני הנשיאים שרתו כחובלים בחיל הים האמריקאי בעת שירותם הצבאי.

לשני הזוגות הנשיאותיים היו 4 ילדים. שניים מהם נפטרו לפני הגיעם לגיל 13, אחד הבנים נפטר במהלך כהונתם של הנשיאים בבית הלבן.

לשני הנשיאים היה יועץ אישי בשם בילי גרהם.

מלבד העובדות התמוהות הללו, התגלו קשרים נוספים רבים בין הנשיאים, כמו למשל:

אברהם לינקולן נורה בתיאטרון ע"ש פורד, קנדי נורה ברכב מסוג לינקולן של חברת פורד.

לינקולן ישב בעת הירצחו באולם התיאטרון בתא הכבוד מס' 7, קנדי ישב ברכב מס' 7 בתהלוכה שבה נרצח.

המתנקש בקנדי ירה בו ממחסן, ברח ונתפס באולם התיאטרון, המתנקש של לינקולן ירה בו בתיאטרון ונתפס במחסן.

שני המתנקשים נתפסו ע"י 2 קציני משטרה שונים העונים לשם בייקר.

בשני המקרים למזכירה האישית הייתה תחושה מוקדמת שעומד להתרחש אסון ובשני המקרים הן אף הזהירו את הנשיאים יום לפני הרצח.

פרטים רבים נוספים על הקשר שבין קנדי ללינקולן ניתן לקרוא, בין השאר, באתרים הבאים:

<http://www.homestead.com/thewebsqkennedy.html>

<http://www.unexplained-mysteries.com/articlekennedy.shtml>

<http://www.pacificnet.net/jue/humor/docs/kennedy.html>

מן הדמיון המדהים בפרטים ניתן להתחזק בהנחה, כי גורל האדם מוכתב ע"י דבר מה החיצוני לו, וכי אין לו בחירה חופשית אמיתית במעשיו. אולם, על מנת להתמודד עם בעיית הבחירה החופשית של האדם, יש להרחיב את המבט אל עבר "סוגיית הסוגיות", המכילה בין היתר את בעיית הבחירה החופשית, והיא הבעיה הפסיכופיזית.

מה ההסתברות, שמכלול ההתאמות בחיי קנדי ולינקולן הוא מקרי? גם אם ההסתברות היא נמוכה מאוד עד בלתי אפשרית, האם יש בכך הוכחה שלא הייתה להם בחירה חופשית? שאלה זו נגזרת משאלה רחבה יותר, האם יש באדם מרכיבים שאינם חומרניים, כמו רוח, נפש? שאלה זו מכונה הבעיה הפסיכופיזית.

הבעיה הפסיכופיזית מנסה לבדוק מה קיים בו באדם? האם מורכב האדם מחומר (פיזי) בלבד, מרוח (פסיכו) בלבד, או משניהם גם יחד.

הבעיה הפסיכופיזית מכונה בעיה מכיוון שקשה להסביר במונחים מדעיים לפחות, את טיב הקשר בין הגוף, שהוא חומר כשאר

החומרים בטבע, לנפש, שאם היא קיימת היא מן הסתם לא חומר
אלא מהות אחרת.

תפיסת העולם שמניחה שיש לאדם גורל, טוענת שקיימת תכנית
נסתרת המכתיבה ומכוונת את מעשי האדם באופן שאין לו דרך
לשנותה במעשיו ובמחדליו, ושחוקי הטבע לא יכולים להסביר
ולצפות אותה.

הקשר בין השאלה אם יש או אין גורל לשאלה, אם יש או אין רוח,
נובע מהעובדה שלאף חומר בעולם אין "גורל". אם יש לאדם גורל,
משתמע שיש בו מרכיב שאינו חומרי. אם יש בו מרכיב שאינו
חומרי, מה טיב הקשר בינו לטיב החומר, הגוף?

קארל פופר מגדולי הפילוסופים של המדע בדורנו, טען כי הבעיה
הפסיכופיזית הינה "בעיית הבעיות". מבחינתו, כל דיון, פילוסופי,
הינו בעצם מקרה פרטי של הדיון הפסיכופיזי, וניתן להכליל כל דיון
לרמת הבעיה הפסיכופיזית.

הבעיה הפסיכופיזית מורכבת למעשה משתי שאלות:

האם קיימים במציאות שני עולמות נפרדים, רוחני וחומרי, אשר
קיימת אינטראקציה השפעת גומלין הדדית ביניהם?
אם אכן קיימים שני עולמות נפרדים, מה טיבה של האינטראקציה
ביניהם?

השאלה הראשונה מתייחסת למהויות שמהן מורכבת המציאות.
השאלה השנייה מתייחסת לסוג הקשר שבין שתי המהויות שמהן
מורכבת המציאות.

עפ"י חוקי הטבע, כמו עקרון הסיבתיות, חוק שימור האנרגיה
והחומר, לא תתכן כל אינטראקציה חומרית אשר לא קדמה לה
סיבה חומרית. הפיזיקה אינה מכירה השפעות חוץ-פיזיקליות על
מערכת פיזיקלית. יתרה מזו, אין הפיזיקה מכירה בהשפעה של
אינטראקציה חומרית על עולם חוץ-חומרי.
למעשה, המדע כפי שאנו מכירים היום איננו מכיר בשום מהות
שאיננה חומר.

שפינוזה, מבהיר נקודה זו באומרו:
"אין גוף יכול להכריע את הנפש למחשבה, ואין הנפש יכולה
להכריע את הגוף לתנועה ולמנוחה או לאיזה דבר אחר, אם יש עוד
איזה דבר"

ולייבניץ עומד על כך באומרו כי:
"לא מצאתי דרך להסביר כיצד ייתכן שהגוף יעביר משהו לנפש,
וכן להיפך. כל המתרחש בנפש מתרחש כאילו לא היה במציאות
גוף, וכל המתרחש בגוף מתרחש כאילו לא היתה במציאות נפש."

אם המדע מכיר רק בעולם החומרי, על איזה בסיס אפשר להניח
שקיים באדם משהו שאיננו חומרי?

משום שיותר משהאדם "יודע" את הידע המדעי, הוא יודע את קיומה של הנפש. האדם מכיר את נפשו הכרות בלתי אמצעית עד שניתן לומר שהאדם הוא הנפש יותר מכל דבר אחר שהוא. אני חשב כאב, אני רואה תמונה, אני מתאהב, אני כועס, אני נהנה ממוסיקה. כל הפעילויות הללו - אהבה, כעס, צפייה, האזנה, אינן חוויות חומריות כי אם נפשיות. אמנם ניתן למשל לתאר את השמיעה במונחים פיזיקליים של הרעדת האוויר ויצירת גלי קול אשר מרעידים את עור התוף של האוזן, ואפילו באמצעות תיאורים של האינטראקציה הנוירו-כימית המתרחשת במוחנו, אלא של"חווית" השמיעה אין כל קיום במציאות הפיזיקלית.

דקארט קובע כי:

"...נמצא, ש'אני' זה, זאת אומרת הנפש שבגללה הנני מה שהנני, מובדלת לגמרי מן הגוף; ולא עוד, אלא שקל לי יותר להכיר אותה מלהכיר את הגוף; ושאפילו אם לא היה הגוף בנמצא כלל, לא הייתה פוסקת מלהיות מה שהיא."

לא קיימת, ואין אנו יכולים לתאר לעצמנו שום תפיסה מדעית, שבאמצעותה יכול המדע להכיר בכך שאדם רואה או מרגיש או מקווה, שכן מהויות כמו ראייה, רגש, ותקווה אינן חומריות.

הרמב"ן קובע כי:

"אין בעל חומר יכול להשיג השגה שלמה על איזה צד יהיה הנפרד (השכל - ג.ב.) סיבה למציאות בעל חומר זה או למציאות כוח מכוחותיו ופעולה מפעולותיו"

גלעד בכר ממיכאל"ל טוען "שמעבר לחשיבות שבהבנת המציאות שבנו ומסביבנו, הרי שלבעיה הפסיכופיזית יש השלכה ראשונה במעלה על תפישת האנושות את עצמה.

משום שאם המסקנה עד כה היא שכל המציאות הינה חומרית, ו"יש" רוחני איננו בנמצא, מכאן שעל כל המציאות כולה, לרבות המציאות האנושית, חלים חוקי החומר, שהם חוקים דטרמיניסטיים, במקרה הטוב כפופים לאקראיות קוואנטית הסתברותית. בתמונת מציאות כזו בודאי שאין מקום לדבר על "רצון" או על "בחירה חופשית". והרי כל המבנה הנורמטיבי של החברה האנושית מושגת על קיומו של הרצון החופשי. כל הבסיס לדיני האחריות המשפטית, הפלילית, האזרחית והמוסרית, מושגת על קיומו של רצון חופשי.

המשפט הפלילי אף מכיר בקיומה של התנהגות אוטומטית של אדם, אשר נובעת מרפלקס או ממחלה שתוצאתה העדר שליטה עצמית, ולעתים פוטר מאחריות פלילית אדם אשר פעל את פעולתו העבריינית ללא שליטה מודעת.

לפיכך, אם קיימת בחירה חופשית ורצון חופשי, הרי שכזו יכולה לנבוע רק מקיומו של "יש" שאינו חומרי, שכן החומר כפוף לכללי הדטרמיניזם. לפיכך רק קיומה של נפש יכולה להביא למסקנה שקיימת לאדם בחירה חופשית.

נעיר כי קיומה של רוח איננה מחייבת את המסקנה שקיימת בחירה חופשית אך היא תנאי הכרחי לקיומה".

האם הבעיה הפסיכופיזית היא בעיה דתית? הרמב"ן קבע שגם ההתייחסות האמונית לאל בורא העולם אינה מקרבת אותנו לתפוס את הקשר בין ה"נפרד" (הרוח) ובין החומר. אנו למדים מזה שהבעיה הפסיכופיזית אחת היא למאמין ולכופר.

לבעיה הפסיכופיזית יש שני סוגי משפחות של התייחסויות: המשפחה המוניסטית (מונו=אחד) - קובעת כי המציאות הינה מוניסטית ומורכבת ממהות אחת בלבד (חמרית או רוחנית). משפחת זרמים אלה כלל אינה מעלה את הבעייתיות שבדיון הפסיכופיזי (מהות האינטראקציה בין שני ה"יש"ים), שכן גורסת קיומו של "יש" אחד בלבד.

המשפחה הדואליסטית (דו=שניים) - קובעת כי המציאות מורכבת משתי סוגי מהויות, חמרית ורוחנית. משפחה זו הינה נוחה ומקובלת על רבים בהיותה פשרנית, אלא שהינה בלתי אפשרית מן הבחינה הלוגית שכן סותרת את המדע.

הזרם המטריאליסטי הינו הזרם הגורס כי כל המציאות הינה חומרית (אין רוח).

זרם זה קל להפרכה, משום שזרם זה סותר את התובנה האינטואיטיבית והבסיסית של האדם ה"מכיר" את החוויה הנפשית שלו.

הכשל המטריאליסטי הוא בכך שאף אדם, יהא מטריאליסט ככל שיהיה, לא מתכחש לחויית הראיה או לחויות התקווה של האדם.

כל שטוען המטריאליסט הוא שאותה חוויה אינה אלא "אשליה" של החושים. ומהי אותה "אשליה" אם לא תכונה נפשית. הרי לא נעלה על דעתנו כי אבן סובלת מאשליה של רגש אם אין לה כל מהות נפשית. עצם קיומה של אשליה היא ההוכחה לקיומה של נפש.

יתרה מזו, עצם העובדה שהמתודה של מדעי הטבע הוכיחה את עצמה בהסברת חלק מן המציאות, אינה אומרת שמה שאינו ניתן לתיאור במונחים של מדעי הטבע איננו קיים במציאות.

הזרם האידיאליסטי הינו הזרם הגורס כי כל המציאות הינה רוחנית (אין חומר).

זרם זה מיישב את הסתירה הפסיכופיזית (בעית האינטראקציה) והוא מתיישב עם האינטואיציה של האדם בדבר קיומה של המהות הנפשית.

עם זאת סותר זרם זה את ההנחה שמניח האדם בדבר קיומו של "יש" חמרי.

הזרם הדואליסטי מקובל למדי בהיותו זרם של פשרה הקובע כי האדם מורכב הן מגוף והן מנפש. עם זאת, זרם זה מעורר את בעיית האינטראקציה במלוא חריפותה. כלומר, אם באדם שוכנים דרך קבע הגוף והנפש מה טוב היחסים ביניהם והאם קיימת היררכיה כלשהי ביניהם?

זרם זה נתפס כפחות הגיוני מהשניים האחרים, שכן בעוד שביחס לזרמים המוניסטיים (יחידניים) ניתן לאמר שהאדם טרם הגיע להבנה מלאה של המציאות, הרי שכאן מתחדדת הסתירה הלוגית

בין החומר לרוח, בייחוד במצבים בהם ניכרת שליטה של האחד בשני, למשל:

האדם יודע כי רצונו הנפשי יכול להניע את גופו (מה שמהווה סתירה של חוקי הפיזיקה).

כמו כן יודע האדם כי כאב בגופו (פציעה של האורגניזם למשל) גורם ל"חווית הכאב".

מצב נפשי של חרדה מתבטא בגוף בהזעה, התכווצויות, בחילות, והקאות.

מעבר לתחושות האינטואיטיביות התגלה לפני זמן רב כי קיים קשר הדוק, בין מצב רוחו של האדם לכמות כדוריות הדם הלבנות שבדמו. כדוריות הדם הלבנות בדם, הינן מרכיב חשוב במערכת החיסון.

נהוג לראות את נקודת המפגש הפסיכופיזית במוח. הצמדת המציאות הנפשית למוח הינה חידוש בתחום ההכרה האנושית. המקרא למשל כלל אינו מזכיר את מוח האדם (מוזכר רק 'מח עצמות' באיוב).

אריסטו למשל כלל אינו מייחס למוח פונקציות נפשיות כי אם פיזיולוגיות בלבד.

היפוקרטס, ראה במוח רק בלוטה היוצרת הפרשות.

דקארט טען כי יש נקודה מסוימת במוח אותה זיהה עם בלוטת האצטרובל, בליטה המזדקרת ממוח הביניים כלפי מעלה, שהיא נקודת המפגש כביכול בין עולם החומר לעולם הרוח.

עם זאת, ההצבעה על המוח כנקודת המפגש בין המציאות הנפשית לחומרית, איננה מקדמת את פתרון הבעיה. שכן גם המוח, כמו שאר אברי הגוף, הינו ישות חומרית עליה חלים חוקי החומר (הפיזיקה, הביולוגיה, הכימיה והנוירוכימיה). ועל כן בעיית האינטראקציה הפסיכופיזית נשארת בעינה.

אם נשוב ללינקולן וקנדי, וננסה לבחון את הקשרים בין מהלך חייהם ומותם, הבחירה החופשית והבעיה הפסיכופיזית, נוכל לטעון כי למרות הדמיון בעובדות, קיומה של רוח באדם דווקא מגבירה את יכולת הבחירה החופשית שלו, היות והיא משחררת אותו מכבלים חומריים.

ואם נרצה לטעון לזהות בין קנדי ולינקולן, לא די להביט בנסיבות חייהם, אלא לעמוד על מורכבותם החומרית, הנפשית והרוחנית, ומתוכה ננסה לבחון את מימוש הבחירה החופשית האמיתית שלהם.

הבחירה החופשית של נפש הכלואה בגוף (או בגוף המכיל נפש) אינה באה בקלות על פתרונה. אולם, היא מקרבת את ההכרה ששליטה בחיים נובעת לא רק משליטה בחומר אלא, ובעיקר משליטה ברוח.

אם מלאכים היו מתגלים לג'ון קנדי ומגלים לו את התסריט הצפוי לו, "האם הוא יכל היה לשנות את "גורלו"?" סיפורו של אברהם אבינו ממחיש בדיוק מקרה כזה.

המדרש טוען שאברהם אבינו היה מגדולי ה"אסטרוולוגים" של תקופתו. אברהם ידע עפ"י "המפה האסטרוולוגית" שפיענח לעצמו, שעתידו לא צופן לו צאצאים.

בספר בראשית מסופר על ביקור המלאכים באוהלם של אברהם ושרה. המלאכים אמרו לאברהם ושרה, שצפוי להיוולד להם בן. שרה צחקה, כי דברי המלאכים סתרו את הידוע לה "מהתחזית האסטרוולוגית" וגם בגלל גילה המפולג.

האם העובדה שנבואת המלאכים התגשמה איננה מפריכה את "תחזיתו האסטרוולוגית" של אברהם? האם בכך ניתן לראות הוכחה שכל תחזיות הגורל למיניהם הינן מופרכות? המלאכים למעשה "התנו" את שינוי הגורל של אברהם, בכך שאברהם יעשה מעשה מסוים.

המעשה שהתבקש אברהם לעשות היה שינוי שמו. עפ"י המסורת היהודית לפחות, שמו של האדם הוא במידה רבה גם מהותו, לכן שינוי שמו של אברהם ביטא שינוי משמעותי בחייו. כאן נמצא אולי הגשר בין הבחירה החופשית לגורל.

הגורל, היא תכנית גיבוי שתעבוד ותוציא לפועל את התכנית הנסתרת של חייך אם לא תתערב בה ומכוח בחירתך החופשית תטה אותה לאפיק אחר. המפתח לשינוי הגורל, כמו בסיפור אברהם מחייב מודעות גבוהה לחייך, אחריות ואומץ לשנותם.